

ШўМ-ЧОН ИЗОЛЫК

МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 3-шо (107) №, 2022 ий март

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший митрополит Иоаннын благословитлымыже почеш

ИЛЫШЫН КУАНЖЕ ЮМО ДЕНЕ УШНЫМАШТЕ

Лишыл жапыште Марий митрополиий Лу книгам савыктен лукшаш. Москон да уло Русьын Святейший Патриархше Кириллын 2002-2017 ийлаште түрлө кундемлаште лиймыж годым туныктен ойлымо шомакше-влакым ойырен налме да, марий йылмыш кусарен, «Илышын куанже Юмо дене ушнымаште веле» вуймутан книгаш чумырымо.

Тўналтыште савыктыме проповедьше мемнам 2016 ий 12 июныш, Йошкар-Оласе Благовещенский соборым святитлыме кечыш, пёртылта да тунамсе

пиалан жапым шарныкта. Калык дене тич темше ты соборышто икымше гана эртыше Юмын литургийым Патриарх Кирилл служитлен. А площадьыште шогышо тўжем дене ег тыштак верандыме кугу экран гоч службым ужын да пырля кумал кертын. Юмын литургий мучашыш шумо годым каваште изишак пыл кояш тўнгалын, кечым эшеат чот сўрастарен, йыргешке шонанпыл погынен. Тидым поро пале семын умылен, ег-влакын чурийышт эшеат чот волгалтын.

Умбакеже – 2-шо лаштыкыште

«Илышын куанже Юмо дене ушнымаште веле» книга лекме дене пайдаланен, эше икмыняр поро мутым каласыме шуэш. 1 февральыште, Москон да уло Русьын Святейший Патриархше Кириллын троныш шичмыжлан 13 ий темме кечын, Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше Иоанн Юмын Аван «Троеручице» иконыж лүмеш храмыште Юмын литургийым служитлен. Службо деч вара туныктен ойлымыж годым тудо патриарх служенийын пеш неле улмыж нерген умылтарен. Святейший Патриарх Тихон тидым «шке күтү верч кажне кечын колымаш» дене тагастарен. А старец Иоанн Крестьянкинлан икана тувраш марте шушо кугу посох кончен да йүк шоктен: «Патриархын пондыжо тыгай кугу да неле. Господьын ойырен налме ег-шамыч веле тудым нумал кертыт, вет молитвенный подвигышт кугу улмылан көра нунылан Тудо тыгай куатым пуа».

Святейший Патриарх Кириллын тынеш пурymo лүмжө Владимир улмаш. Тудо Черкын ончыкылык кугу архиерейже лиеш манын, изиж годымак тудын аважлан каласенит. Тиде тыге лийын: Володя икана храмыште шке ора коштын, Кугыжан капкаш пурен, алтарьыште мо улмым ончен лектын. Тидлан көра аваже чот лүдын да тудым настоятель деке нангаен. Тудыжо йочам вурсен огыл. «Нимат огыл, архиерей лиеш» манын, шыргыжал каласен. Йоча 6-7 ияш улмыж годымак молебеным але панихидым наизусть служитлен кертын.

Тыгай пұрымаш нимо уке гыч ок пуалт, тидлан тукымын курымла дене погымо суапше полша. Ачаже Кугу сар деч ончыч оборонный предприятийыште тунг механиклан пашам ыштен. Но тудо репрессийыш логалын, Колыма кундемыште шуко нелым чытен лектын, вара Ленинград воктене укрепленийым чонымаште тыршен. Кугу сар годым Горьковский заводушто военпред лийын, фронтыш колтышаш Т-34 танк-шамычым терген. Священник служенийыш куснымыж дене эргыжын ончыкылыкшым волгалтарен.

Кочаже Озаг вельсе күртныгорнын машинистше улмаш. Черкыш «обновленчеством» пурташ тōчымō ваштареш лиймыжлан көра тудым 30 ийлан кучен петыренит: 47 тюрмам, 7 ссылым эртен, Соловки отрошто кугу нелылыкым чытен лектын. Арестоватлаш толмышт годым тудо

ватыжлан каласен: «Мый Христос верч орланаш каем, сандене нимо дечат ит лүд, те чылан илыше кодыда». Пелашыжлан 8 йочам: шымытше шкеныштын, а иктыже – ашнаш налме – пукшен лукташ кўлын. Икана чывыштыш ложаш деч посна кодмышт годым йўдым окнаш тўкалтенит да каласенит: «Озавате, грузым нал!» Омсам почыныт гын, тушто ик мешак ложаш киен. Тиде ложаш нунылан чылаштлан илен лекташ полшен, эше вет мо онгайже – шым йоча кокла гыч иктыже ончыкылык патриарх Кириллын ачаже лийын.

Юмылан ўшаныше ешыште кушшо йочалан сар деч варат илаш неле лийын. «Школыш мый кажне кечын Голгофыш кайыме семын коштынам», – кугурак лиймекыже ойлен Владимир. Тудо ны пионерыш, ны комсомолыш пурен огыл. Олаштышт лекше ик газетыште тудын нерген вурсен возенит: «Школжо кушко онча? Вет Ленинградыште тыгай рвезе уло, кудо чыла пятьлан тунемеш, а Юмылан ўшана». Кызытат тудын ойыртегалтше улмыж нерген тыгай кўштымашыже палдара: Патриархлан пайрем еда йўла почеш ош роза пеледыш гыч погымо аршашым пөлекленит, а тудо тыгай аршаш олмеш Святитель Алексей лүмеш Тўн клинический эмлымверлан медоборудованийым налаш темлен. Тыгай поро кумылым ончыктымым тудо эн чот шергын акла, вет ты эмлымверыш Москосо прописке але южгунамже документ деч поснат налыт.

Юмо Патриарх Кириллан пеш чапле духовникым пуэн – тиде Оптине пустыньын схиархимандритше Илий. Ты старец кужу жап Афон курыкышто кумал илен, духовный поянлыкым шуко поген, сандене кўлешан ойкангашым жапыштыже пуэн шога. Россиялан тыгай куатле пастырь-шамычым пуымыжлан Юмылан таум ыштена да чылаштлан кужу курымым тыланена.

Марий митрополийысе Кусарыше комиссийын пашаенже-шамыч

КУГУ ПЎТӨ ТЎНГАЛЕШ

Калыкыште Сырная седмицам «Ўярня арня» манит. Тудо Кугу пўтө дечын ик арня ончыч толеш. Тений 28 февраль гыч 6 март йотке шуйна.

Ты арнясе вўргечын да кугарня ончычсо семын пўтым кучыман огыл: колым, муным, сырым, шөр-торыкым кочкаш лиеш, а шыл көршөкым гын кумыкташ логалеш. Тидыжым «арня мучко шылым кочман огыл» манын умылыман.

Арня мучаште, рушарня кечын, черкыште шкешотан службо эртаралтеш. Прихожаншамыч ден батушка, сукен шинчын, икте-весышт деч прощенийым йодыт.

Тиде арняште тўн кочкышлан мелна шотлалтеш.

Ик могырым православный христианин-влак Ўярням куанен вашлийыт. Тиде кечылаште эше тургыжландарыше илыш йодыш влакым рашемдаш тўрлө мероприятийым эртараш лиеш. Вес могырым Ўярня арня – кугу пўтылан ямдылалташ тўнгалме пагыт. Сандене мурен-куштен кошташ сай огыл, чучылымат ыштен йўлалтыман огыл. Тыге язычник-шамыч веле ыштат.

Черкыш коштшо православный христианин-влак тиде арняште Кугу пўтылан ямдылалтыт. А Кугу пўтө тений 7 мартыште тўнгалеш да 23 апрельыште мучашлалтеш.

Л. ЯКОВЛЕВА

РУШАРНЯ ШКОЛЫШТО

Кажне ача-ава шке йочажын ончыкылык-шо верч тургыжлана, тудым поро кумыланым, ушан-шотаным ужнеже. Тыгак лийже манын, шочшын изиж годымак шўм-чоныштыжо кугу йōратымаш тулым ылыжташ тырша. А Юмын полишыжлан энерта гын, тиде тул утыр волгыдын йўлаш тўналеш.

Йоча-влакым Юмын шўлышеш кушташ приходла пеленысе Рушарня школ-шамычат кугун полшат. Тушто тунемше-влак эн ончыч ача-авашт дене пырля черкыште службышто шогат, Пырчесым подылыт, вара трапезныйште кечывал кочкышым ыштат. Умбакеже Рушарня школыштышт нунын занятийышт тўналыт.

Тыгай радам денак Памар селасе Святой Троице лўмеш черке пеленысе Рушарня школ пашам ышта. Ынде кумшо ий тудым матушка Ирина, Ирина Александровна Петрова, вуйлата (снимкыште пурла могырышто шога). Профессийже дене тудо педагог, Памар кыдалаш школышто тўналтыш класслам туныкта, Йошкар-Ола епархийын туныктымо пōлкажын эртарыме курсышто православный шинчымашыжым келгемден. Рушарня школышто тудын почылтмыж годсекак, 2013 ий гычак, тырша.

Тунам 30 наре ўдыр-рвезе толеден. Нуным трапезныйын тошто пōртыштыжō Светлана Аркадьевна Григорьева дене вашлийыныт. Йоча-влак дене пырля Тошто ден У сугынь историйым, православный катехизисым тунемыныт, святой-шамычын илышышт дене палыме лийыныт. Надежда Ивановна Савельева ден Елена Николаевна Охотникова йоча-шамычым молитвам, муро-влакым мураш туныктеныт. Кажне гана Рошто ден Кугече пайрем-влак лўмеш сылнымут да сем композицийым ямдыленыт. Но тошто пōртыштō тунемаш йōндымылан кōра 2017 ийыште Рушарня школ пашам ыштымым жаплан

чарнен.

Йоча ден нунын ача-аваштлан куан увер 2020 ийыште толын: черке пелен нōлтен шындыме у кермыч оралтын кокымшо пачашыштыже Рушарня школ пашам ышташ тўналеш! 1-ше мартыште тудо шке омсажым почын. Парт ден пўкен-влакым Надежда Владимировна Павлован вуйлатыме Памар кыдалаш школ пуэн, ўстел ден шкаф-шамычым амалкалче Андрей Алексеевич Миронов пōлеклен. Рушарня школын пашаенже-влак ден черкын настоятельже иерей Сергей Петров нунылан кугу таум ойлат.

Кызыт школыш 5 гыч 14 ияш марте лу утла йоча коштеш. Занятий-влак ончычсо семынак программе почеш эртат. Ўдыр-рвезе-влак тыгак кружоклаште кидпашалан тунемыт, тўрлō поделкым ыштат, сўретлат. Порылык шўлышан ойлымаш-влакым лудыт да тудым лончылат. Почеламут, муро гоч шкештат порылыклан тунемыт. А нуныжым Юмын пайрем-влаклан ямдылат. Теният Рошто пайремлан Рушарня школыш толшо уна-влаклан Иисус Эргын шочмыж нерген инсценировкым ончыктеныт.

– Елена Александровна Лебедева дене йоча-влаклан молитва-влакым туныктена. Вет молитван полшымыж дене ме Юмо дене мутланена. Тыге йочан ўшанже утларак пенгыдемеш, тудо Юмо деке лишкырак лиеш. Рушарня школын задачижак тыгай – йочам духовно-нравственный могырым воспитатлаш. Икшывын шўм-чонышкыжо Юмын полшымыж дене ме, кугыен-влак, йōратымаш нōшмым пыштен кертыва гын, тудо ончыкыжым сай саскам пуа: йоча Юмымат, ачаж ден аважымат, лишыл енже-влакымат, тыгак шочмо-кушмо вержымат йōраташ, жаплаш, пагалаш тўналеш, – оила матушка Ирина.

А. ЭМАНОВА

«ГОСПОДЬ, ТУШМАНЕМ-ШАМЫЧЫМ СУАПЛАНДАРЕ!»

Тыге каласен мошташ могай кугу уш-акыл да көргө вий кўлыт? Святитель Николай Сербский (Велимирович) ойыртёмалтше шонымашыж дене калыкым шуко гана өрыктарен. Ме, тыглай айдемыже, илышыште вашлиялтше түрлө төрсырын тўжвал могыржым веле ужына, а святитель Николай Сербский гай мунло ег-шамыч нунын поро лектышыштым палат да йөршын вес акым пуат.

– Господь, тушманем-шамычым суапландаре. Вет нуно мыйым йолташем-шамыч деч чолганрак Тыйын ондалтышышкет шўкат. Йолташем-шамычше мыйым мландымбалысе илышыш шупшыт, а тушманем-шамыч тысе ўшанем йөршын пытарышт. Чыла элыштат мыйым утыш луктыч да перныл коштшо корныенгыш савырышт. Ласкан илыше огыл, а поктылмо янлык, шылаш төчен, улак верым вашкерак муэш. Тушманем-шамыч мыйымат тыгак поктылбыч, сандене Тыйын леведышет йымаке толаш вашкышым. Тыште ны йолташ, ны тушман-шамыч мыйын чонемым пытарен огыт керт.

Господь, тушманем-шамычым суапландаре, мыят нуным суапландарем, ом карге. Мыйын олмеш чыла сулыкем тўнялан нуно почын ойлышт. Сулыкем верч шкаланем сырен, шкемым шке кыраш ямде улмем годым нуно мыйым кырышт. Орлык деч шылаш төчынем годым нуно орландарышт. Иктаж-могай сай амаллан көра шкемым моктымем годым мыйым шўктарышт, кугешнымем годым ўмбакем шўведышт.

Господь, тушманем-шамычым суапландаре, вет мыят нуным суапландарем, ом карге. Шкемым мунлылан шотлымем годым мыйым ушдымыш луктыч. Виян улмем гай чучмо годым нуно воштылбыч, мыйым карлик шотеш ужыч. Ончылно лияш тыршымем годым, шыгыремден, эн шенгек шўкышт. Кидемым поянлык деке шуйымем годым

мыйым лупш дене кырышт. Тынысын малымем годым омо лугыч помыжалтарышт. Кужу да ласка илыш дене илаш шонен, пёртым ыштымем деч вара тушеч поктен луктыч, пырняжымат рончен нангайышт. Господь, нуно мыйым ты тўнялан утыш луктыч да Тыйын вургем урвалтышкет ўшан дене кержалташ полшышт!

Господь, тушманем-шамычым суапландаре да шукемде нуным, шукемде да ваштарешем торжанрак шогаш тарате. Тый декет куржмашем тек пёртыл кертдыме лиеш. Мландымбалысе чыла ўшанем эгыремышвот гай шулен пытыже. Чоныштем пыжашым ўгышылык опыжо. Шыде ден кугешнымаш – йыгыр кок эрге – шўмыштем шўгарым муышт. Чыла поянлыкем Пылпомыш кугыжанышыште погымом лийже! Ўжака гай тысе илышын чоя опышыштыжо шкемым шке ондален илыме деч мыйым утаре, Господь.

Айдемын эн осал тушманже – тудо шкеже, тидын деч кугу тушманже тудын уке. Тидым умылаш мылам тушманем-шамыч полшышт, а вет тиде чыным пеш шагал ег пала. Тудо гына тушманжым ужмышудымо лиеш, кө нунын эн чот кўкшын тергыше йолташ улмыштым ок умыло. Мый ынде шкеат лачымын каласен ом керт, кө мыланем шукырак порым ыштен але шукырак ойгым конден – йолташем-шамыч але тушманем-шамыч? Сандене, Господь, нуным чыланыштым ик семын суапландаре. Умылен моштыдымо кул веле шке тушманжым карга. Эрге курымашлык чыным пала – тудын илышыже тушман-шамыч кидыште огыл, сандене коклаштышт лўдде коштеш, нуным суапландара да нунын верч Господьым сөрвала.

Господь, тушманем-шамычым суапландаре, вет мыят нуным суапландарем, ом карге.

Святитель Николай СЕРБСКИЙ

СУЛЫКЫМ КАСАРЫДЫМЕ КАЛЫК ЙӨРШЫН ПЫТА

Поро пиалан Матрона авана (Матрона Димитриевна Никонова) 1885 ийыште Тульский губернийысе Епифанский уездыш пурышо (кызыт Кимовский район) Себино селаште шочын. Ты села кумдан палыме Куликов пасу деч 20 менте тораште верланен. Ача-аваже – Димитрий ден Наталия – Юмылан ўшаныше да поро койыш-шоктышан кресаньык лийыныт. Ныл йочаштым, Иван ден Михаилым, Мария ден Матронам, шкешт гайым кушташ тыршенит. Матрона шочмо жаплан нуно ийготыш пурышо лийыныт, сандене ўдырыштым приютыш пуаш шоненыт. Но мўшкыран улмыж годымак Наталиялан ўрыктарыше омо кончен: пурла кидышкыже сокыр ош кайык толын шинчын. Матронам ойыртемалтше служенийлан ойырен налше Господь тудлан изинекак неле ыресым кучыктен – ўдыр сокыр шочын, а вўргечын да кугарнян ава шўрым кочкын огыл, эре мален.

Чыла шотыштат ойыртемалтше улмыжо чўчкыдын палдырнен. Тынеш пуртымо годым ўмбалныже тамле пушан тўтыра нўлталтын. Священник Василий ача тунам каласен: «Ты йоча святой лийшаш, вет мый шукуштым тынеш пуртенам, но тыгайым икымше гана улам. Тудо мыйым алмашта да колышаш жапемат каласа». Тыгак лийын. Икана йўдым Матронушка аважлан «Василий ача колен» манын каласен. Ача-аваже священникын суртышкыжо куржыныт да тудым колышым муыныт.

Изи ўдырын онгысо коваштыже ырес семын нўлтат палдырнен. Куд ияш лиймекеже, Матрона шўеш сакыме ыресшым кудааш тўгалын. Тидлан кўра аваже шылтален, а ўдыр порын вашештен: «Авай, онгыштем шке ыресем уло!» Йўд еда юмылукуш ала-кузе каен кертын, юмоҗашамычым ўстембаке волтен оптен да нунын дене мутланен, модын. Сокыр ўдырым пошкудо йоча-шамыч чаманен огытыл: почкалтыш дене почкалтареныт але келгырак лакыш пуртен шын-денит да лекташ тўчымыжым воштыл онченит.

Матронушкан шочмо суртшо Юмын Аван Успеныйже лўмеш черке деч тораште огыл верланен улмаш. Ты мотор храмыш шым-кандаш ял гыч кумалаш коштыныт. Аваже изи Матронушкам пеленже чыла гаяк службыш наледен. Варажым ўдыр шкетынат кошташ тунемын, черке омса воктенысе шола вельште йўратыме верже лийын. Певчий-шамыч почеш эркин муурен, чыла черкымурым пален.

Шым-кандаш ияш улмыж годсек ончык мо лийшашым каласкалаш тўгалын: лўдыкшў лийшаш нерген шижтарен, кўм паремдаш кондат – пален. Кынел кертдыме черле еҗ-шамычым туддеке лишыл ялла гыч веле огыл, вес уезд але губерний гычат кондеденит. Паремдымыжлан таум ыштен, пўлек шотеш кочкыш йўрварым але иктаж сатум коденит, тидыже ешлан неле жап годым илен лекташ полыш лийын. Но Юмын пуымо куатан йочалан осал шўлыш-шамыч ўчымыштенит. Ик шыже кечын кудывечыште шинчыше Матронушкалан аваже пўртыш пураш кўштен, а тудо манын: «Мыланем тушто шинчаш ок лий, сатана алгаштара: мыйым тул дене когартат, шаньык дене шурат!»

Латныл ияш улмыж годым Матронушкам верысе помещикын ўдыржў, поро кумылан Лидия Янькова, Киево-Печерский ден Троице-Сергиев лаврлашке, Петербургыш, Российысе моло святой верлашке паломник семын коштыктен. Нуно икана Кронштадтысе Андреевский соборышто службышто шогеныт. Службо мучаште святой праведный Иоанн Кронштадтский уло йўкын каласен: «Матронушка, тол мый декем. Теве мыйым вашталтышаш еҗ толеш – Российын кандашымше ментгыже».

Российыште революций лийшашым, храмым толаш да петыркалаш тўгалмым тудо самырыкше годымак пален. Лидия Янькован ачажлан вес элыш каяш темлен, но тудыжо колыштын огыл. Именийжым толымым да эше ятыр орлыкым ужмыжлан кўра шўмжў чытен огыл: помещик жап шуде колен. Лидия ўдыржыланат вер гыч верыш кусныл кошташ логалын.

Латшым ияш улмыж годым Матронушка коштын кертдыме лийын. Пырчесым подылмо деч вара храм мучко ошкылмыж годым туддек ўдырамаш лишемын. «Тудо мыйым коштын кертдымым ышта манын, мый ончылгоч паленам. Тидым Юмын эрыкше семын ужын, торешланен омыл», – ойлен варажым Матронушка. Тыге тудлан витле ийым шинчаш логалын, но нигунамат ўпкелен огыл.

Ўмыржў мучко ыштыме поро пашажым шотлен пытараш огеш лий. Юмын Аван Успеныйже

лүмеш черкылан «Илышыште йомшо-шамычым Кычал мушо» («Взыскание погибших») юмогам возыкташ күлмө нерген Матронушка аважлан каласен: «Авай, мыланем эре ик омо конча. Юмын Ава мемнан храмыш толнеже. Тудын юмогажым возаш күлеш. Священникын библиотекуштыже аралалтше книгаште ты иконын тўсшө уло». Батюшка пеш öрын гынат, иконын тўсшө могай лийшашым нуно книгаште муыныт.

Матронушка икмыняр ўдырамашым ял еда окса погаш суапландарен. Паша ушнен толын, но ик пöръен кумыл деч посна ик тенге оксам пуэн, а тудын шольжо воштылтышлан – ик ырым. Чыла окса коклаште Матронушка нине оксам муын да мөнгеш пуаш күштен: «Нуно моло оксам локтылыт», – манын. Иконым возаш тарлыме сўретче Епифань гыч лийын. Матрона тудлан черкыш каяш, чыла сулыкшым луктын каласаш да Пырчесым подылаш күштен. Кўштымым шуктен гынат, сўретчын пашаже ушнен огыл. Матрона тудлан «Тый икмыняр сулыкетым шылтен коденат» манын да уэш священник дек колтен. Вара чаплын возымо юмогам крестный ход дене Себино селаш конденит, тудо тыште тўн святыне лийын да шуко чудо дене öрыктарен. Шокшо кенгежым села покшек луктын, молебным служитленит гын, мөнгө миен шумеш, йўр тўналын.

Матрона 1925 ийыште Москошко илаш куснен да ўмыржө мучашлалтмеш тыштак илен. Моском тудо чот йöратен, «Тиде святой ола, Российын шўмжö» манын. Мөнгыштö илышыже чот нелемын улмаш, вет Михаил ден Иван изаже партийыш пуреныт, Михаилже эше ялысе активист лийын. Православный верам кучышо да калыкым эмлыше шўжарышт деч нуно вожылаш тўналыныт, адакше репрессий дечат лўдыныт. Матронушка Москваштат пачерым чўккыдын вашталтылын, тудлан верч озаштлан лўдыкшö лийшашым ончылгоч пален, вес вере илаш куснен. Южо пачер озаже тудым чытенат кертын огыл гынат, илен лекташ күлеш да жаплан ашнен. Ўмыржö мучко Матрона аванан йырже юмога-шамыч лийыныт. Кушто кужуракын илаш йөн лийын, юмылук кумыл лийын, чыла вере лампаде йўлен. Тўнясе илыш нергенат тудо чыла пален. *«Мыланем Юмо тўнян могай улмыжым раш ончыктен. Мый кечым, каваште шўдыр-шамычым, мландымбалне курык ден энгерым, ужар шудо ден пеледышым, кайык ден яныкым чыла ужынам»,* – ойлен тудо.

Матронушка шкеже грамотым пален огыл гынат, шинчымашыже кумда лийын. Тудо Москосо архитектурный институтышто тунемше З.В. Ждановалан 1946 ийыште «Военно-морской флотын министерствыже» теме дене диплом проектым ышташ полшен. Тўняште кушто мо улмым духовный шинча дене ужын да Италийысе кугурак олалаште полат-влакын могай улмышт нерген каласкален, проектым кузе ыштышашым умылтарен.

Москошто кушто илымыжым каласенат шукташ ок лий. Сокольник кундемыште фанер

пöртыштö илен, йўштö годым ўпшö пырдыжыш кылмен пижеш улмаш. Эн кужун Арбатысе Староконюшенный изуремыште Ждановмыт дене илен. Шуко гана арестоватлаш тöченыт. Икана тудым Загорскышто илыше Иван тукым шольжо жапыштыже нангаен шуктен. Вес гана арестоватлаш толшо милиционерым Матронушка мөнгыжö поктен колтен, «Ешыштет кугу ойго лийын кертеш» манын. Милиционерын ватыже керогаз дене йўлен улмаш.

Кугу сар лийшаш нерген Матронушка эше 1939-1940 ийлаштак шижтарен, «Калык шуко пыта, но руш калык садак сенга» манын. Сар годым эре арама укшым кондаш йодын, икгай кутышан пашкарлан тодыштын, шўмжым эрыктен да фронтышто кредалше салтак-шамыч верч кумалын. Ик кечыште тудын деке нылле наре егшке ойгыж дене толын. «Тыlande мый огыл, а Юмо полша» манын, тудо «Отче наш», «Да воскреснет Бог», 90-ше псаломым, эрдене кумалмаш гыч визымше молитвам – святой Василий Великийын «Чылам кучен Ашныше Господь, ...» – лудын. «Юмылан ўшанымым чарныше калык ойгыш логалеш, сулыкшым ок касаре гын, йöршын пыта» манын, паремше еглан Юмылан ўшанен илаш тыланен. Тыгак тудо онгышто ыресым нумалаш, сулык деч коранаш, черкыш чўккыдын кошташ, сулыкым касарен, Пырчесым подылаш, ешыште венчаялт илаш күштен.

«Вес ег нерген удам уда ойло. Шкендан нерген шукырак шоныза. Жап шуэш – кажне пачам шке почшо гыч сакат. Молан тыlande вес егын почшо нерген шонаш? Ырес, молитва, святой вўд дене аралалтса. Иконыда ончылно лампаде йўлыжö. Шонго да черле-влаклан полшыза, нунылан вуеш уда нал. Омылан уда ўшане, ег коклаште ойыртемалташ уда тöчö. Мужедше-шамыч дек уда кошт, нуно иктым паремдат, весым локтылыт», – тыге туныктен.

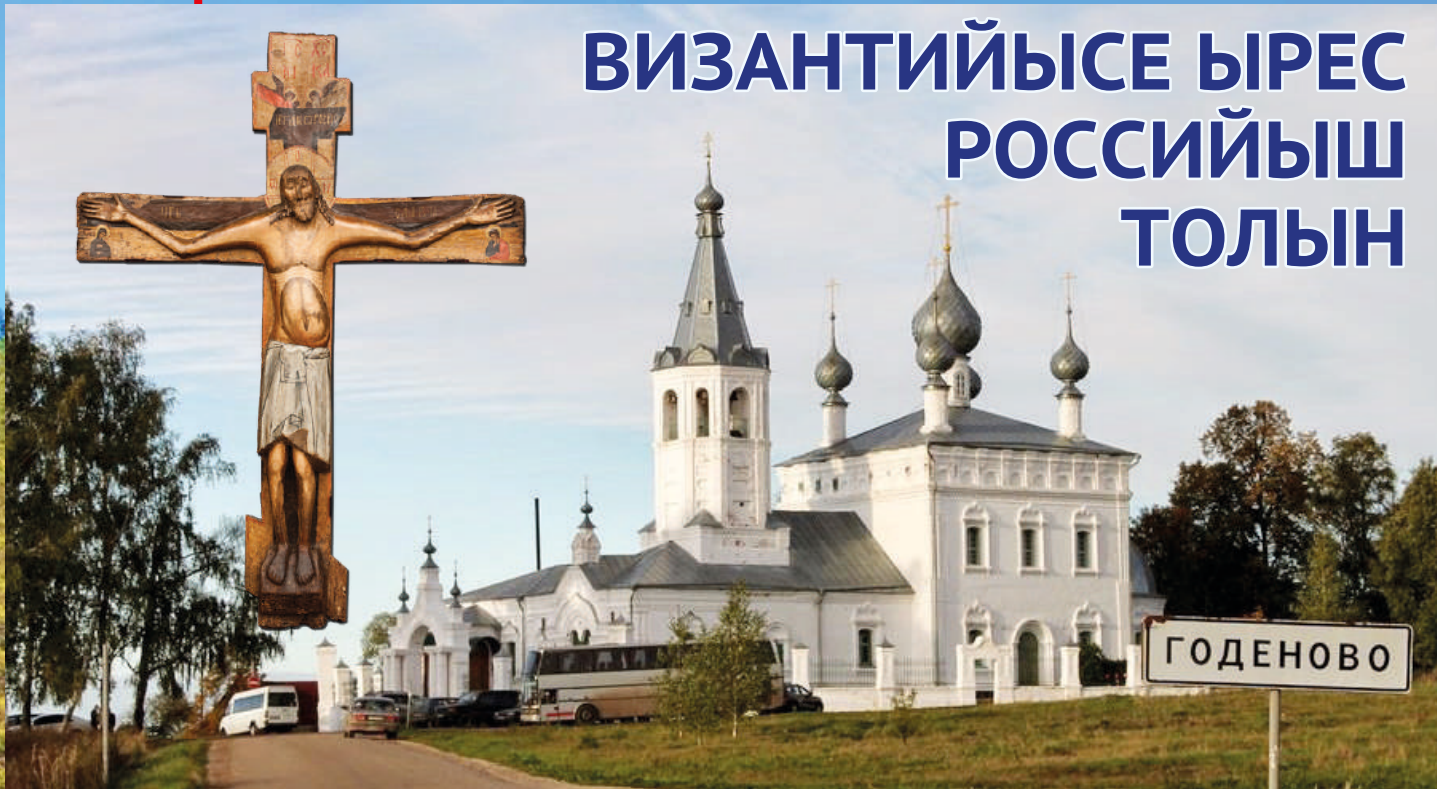
Поро пиалан Матрона аванам черкыште идалыккан кок гана – 2 майыште да 8 мартыште – кугун пагален шарнат, вет 1952 ий 2 майыште тудо колен. Капшым Данилов шўгарлаш тоеныт. 1998 ий 8 мартыште мощыжым мланде гыч луктыныт да икмыняр жап гыч Москосо Покровский монастырьын храмышкыже пыштеныт. Кызыт ты монастырь воктене эр йўдымак калык погынаш тўналеш, вашке полшышо авана деке вуй саваш мийыдыме егжат кызыт шагал.

А. ЧЕМЕКОВА

ВИЗАНТИЙЫСЕ ЫРЭС РОССИЙЫШ ТОЛЫН

Москва-Ярославль кугорно деч тораште огыл верланыше Переславль-Залесский ола лишне Годеново села уло. Ты верыш Российын чыла кундемлаже да вес элла гычат пеш шуко христиан толеда, вет тыште куд курым ончыч ырыктарышын почылтшо чапле святыне – Годеновысо Ырес – уло. Тудын пайремже годым Иоанн Златоуст лүмеш черкыш кумалаш толшо енге ик кечыштак 10 тўжем наре лиеш.

Писте пушенге гыч пўчкын лукмо Ыресыште Иисус Христосын пудалыме капше уло. Ты ыресым тул денат йўлалтен кертын огытыл, товар денат руэн кертын огытыл, а тыге ышташ тўчышў-шамычше вашке коленыт. Шуко орлыкым ужшо тиде Ыресым 2002-2003 ийлаште Санкт-Петербургысо Руш музейын реставраторжо-шамыч «паремденыт». Учёный-шамыч чылажымат чот шымленыт да тыгай иктешлымашыш шуыныт: ты Ырес Утарыше Иисус Христосын кап кугытан да чурийже Тудын Туринысе плащаницыштыже сўретлалт кодшо тўсыжлан келшен толеш. Тыгай шерге вес реликвий Российыште уке.

Иоанн Златоуст лүмеш черке 1997 ий гыч Свято-Никольский Переславский ўдырамаш монастырьын оралтыжлан шотлалтеш. Тыште, шке обительышт деч шымле уштыш тораште, ылыше монахине-шамыч Ыресым шинчасортала аралат. «Кудшўдў ий ожно ты верым шкеак ойырен налше святыным икмыняр гана тышеч наңгаяш тўченыт, но кертын огытыл. Храмым эрыктыме годым тудым кок монахине вер гыч верыш куштылгын кусарен кертеш, а кунам тудым вес вере наңгаяш шонат, тудо пуйто вулно дене темеш да нўлтал кертдыме лиеш» манын каласкален игуменья Евстолия.

Ыресын ырыктарышын почылтмыж нерген Ростовын летописьшыкыже возен кодымо документ уло. Тудым Ростов Великий деч 55 уштыш тораште улшо Сахотский купышто 1423

ий 29 май/11 июнышто ужыныт. Историйым шергалаш гын, тиде 1453 ий кенгежым Константинополь олан тушман кидыш верештмыж деч 30 ий ончыч лийын. Кўтўчў-шамычым кава гыч вошышо тул менге ырыктарен. Лўдмыштым сенген, лишкырак толыныт да южышто шогышо Ыресым да тушан пудален сакыме Господьым, а воктенже эше Николай Чудотворецын юмоңажым ужыныт. Ырес гыч пенгыдын каласыме сўрымаш шоктен: «Ты верыште Юмын порылыкшо да Юмын храмже лиеш. Кў ўшан дене кумалаш толеш, святитель Николайын кумалмыж полшымо дене ты Ырес деч пареммаш да чудо шуко лиеш».

Увер Ростов Великийын архиерейже деке шуын. Тудо храм чоңаш мастар ең-шамычым колтен. Нунышт купышто чоңаш тоштын огытыл да тумо гыч ыштыме пурам изиш ырдыжтырак улшо кукшо вереш руаш тўңалыныт. Йўдым вес чудо лийын: руымо пура ончыч каласыме верыш ала-кузе шкеак куснен, южышто адак Ырес чолгыжын да тушеч йўк шоктен: «Мыйын черкем ты вереш негызлыза, тыште курык лиеш да ўшан дене толшо-шамыч ятыр чудым да пареммашым ужыт». Йўдым кугу йўр талышнен, вўдйогынын мушкын кондымо ошма дене тыште кўкшака вер лийын. Тушан черкым чоңеныт да Ыресым шогалтеныт. Чылажат сўрымў семын шукталтын, но 80 ий гыч пожар талышнен. Храм гыч юмоңа-шамычым луктыныт, а Ыресым вер гыч тарватен кертын огытыл. Черке ломыжыш савырнен, а Ырес тичмаш кодын. 16 курымышто тышан вес черкым адак пырня гычак ыштеныт, а 1776 ийыште кў храмым чоңеныт.

Совет власть жапыште черкым шыгыремдыме годым ты Ыресым кузе-гына пытараш тўчен огытыл? Черке гыч луктын кертын огытылат, ореныт: тудым кислота дене йўлалтеныт, товар дене руэныт, пила дене пўчкын ойыраш толашеныт, трансформаторлык ўйым йыгеныт.

Но нимом ыштен кертыв огытыл! Монахиня Феофания ик историйым каласкален: «Шонгыеншамычым шўкедылын, черкыш Сорокин фамилиян ик пөръен пурен. «Молан истуканлан кумалыда?» манын, Ыресым руаш тўнгалын, но товарже эре мўнгеш тўрштен. Иисус Христосын пу гыч ыштыме капше вурс деч пенгыде лийын. Сорокин тунам ты селаште эн виян пөръен улмаш. Руэн кертдымыжлан орын, тудо Ыресым да Иисусын капшым узш ончен лектын. Христосын пурла йолысо казаварня тураште пу изиш роткылгышо гай чучын, сандене уло кертмын ты верыш руалын. «Юмо тыйым наказатла!» манын, ўдырамаш-шамыч лўдын кычкыренит. «Юмо уке! Тендан Христосда – тыглай пу наста», – вавештен тудыжо. Но икмыняр жап гыч шкенжын казаварняже шўяш тўнгалын да гангрене лийын. Господь ваштареш осалым ыштымыжлан варажым тудо шкенжым чот вурсен. «Мый тунам Христосын йолжым огыл, а шкемыным руэнам» манын, колымыж деч ончыч пеш ўкынен.

Иоанн Златоуст лўмеш ты черкыш кумалаш толшо ег дене могай пареммаш але чудо лийын, тидын нерген мом пален налыт, чылажымат посна книгаш возат. Ия кучыман еным Ырес деке лишемдыме годым тудо чот кычкыраш тўнгалеш, южышт уш каен йўрлыт, но вара паремын кынелыт.

Учўный-шамычын эрыктымышт деч вара Ырес деч адакат миро ўйын тамле пушыжо шарла. 2017 ий марте Ыресын 17 копияжым ыштеныт, Севастополь, Вологда, Луганск, Екатеринбург да моло олалаш колтеныт. Ыресын ик копияже 2015 ий 15 декабрь гыч 2016 ий 18 июнь марте Тўнямбалысе космический станцияште лийын.

ТЫНЫС УШЕМЫШТЕ ИКГАЙ ШЎЛЫШ

Господьым вашлийме кечым, Сретение пайремым, Юмылан ўшаныше самырык тукым шке пайремже семын палемда. 15 февральыште Йошкар-Оласе епархийын ўдыр-рвезыже-влак Православный рўдерыш погыненыт.

Самырык-влак дене пашам ыштыше пўлкам вуйлатыше иерей Никита Иванов тиде пайрем кузе шочмо нерген каласкален. Историй гыч пале: пайремлан тўнгалтышым 1953 ийыште Францийыште шочшо «Синдесмос» ушем ыштен. Жапше годым ты ушемыш пурышо ўдыр-рвезе-влак шкешт гаяк ийготан самырык-влак коклаште парвославийым шараш чот полшеныт, сандене ты ушемын пашажым шуко элысе черке-влак сайлан шотленит. «Синдесмос» мутым грек йылме гыч кусараш гын, «тыныс ушемыште икгай шўлыш» манме лиеш, а «сретение» мут «вашлиймаш» манын кусаралтеш. Сандене Юмылан ўшаныше самырык тукымын пайремжылан лач Сретение пайремым ойырен налме. Официально тудым 1992 ийыште Чыла поместный православный черке-влакын вуйлатышыштын XIV Ассамблейыштышт палемдаш пунчалме.

Никита ача эн чолга да уста ўдыр-рвезе-влаклан Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше Иоаннын кидпалыжым пыштыман Тауштымашан серышым кучыктен. Тыгай серыш дене «Православные добровольцы» ушем гыч Мария Быкова, Николай Глушков, Диана Смирнова, Елена Рыбакова, тыгак «Благовест» хорын мурызыжо-влак Надежда Поздеева, Дарья Скворцова, Василий Мороз палемдалтыныт.

«Благовест» хор композитор Дмитрий Александровын Юмо нерген возымо мурыжо-влакым марла мурен. Нуным «Илыш памаш» проект почеш лукмо марий православный муро дискиш пуртымо. Проект паша кузе каен шогымо нерген «Благовест» хорын регентше Татьяна Чернова каласкален.

Пайремым «Царев город» ушем изирак концертше дене мучашлен.

ПОРО ДА ЧАМАНЫШЕ ГОСПОДЬ, ПОЛШО МЫЛАНЕМ!

Пеш шукерте ожно ик святой старец илен. Тудо чот кумалын да енг-шамычын сулыкан илышышт верч ойгырен.

– Енг-шамыч черкыш коштыт, Юмым сөрвалат, а молан шукишт тыге удан илат? Сулыкиштат йөршын ок шагалем, – öрын тудо.

Икана тыге шонкален шинчымыж годым нералтен колтен да омым ужын. Омыштыжо туддеке волгыдо Суксо лишемын, шулдыржо дене авалтен да кавашке кўзыктен. Кўшкө нёлталтмышт годым ончыч нуно мландымбалне енг-шамычын кутырымыштым, мурымо йўкыштым колыныт. Кўшкө-кўшкө кўзымеке, ўлыч йонгышо йўк-йўан эркын дене шыпланен, колын керташ лийдыме лийын, южгунам гына пуйто ала-могай семўзгарын ныжыл йўкшö эркын шоктен.

– Мо тиде тыгай? – йодын старец.

– Тиде святой молитван йонгымо йўкшö, – вашештен Суксо. – Тыште нуным гына колын керташ лиеш.

– Молан тыге эркын йонгат? Вет кызыт храмлаште шуко калык кумалеш. Тышке пеш шагал йўк толын шуэш мо? – рашемдаш тыршен шонгыен.

Суксо ўмбакаже шўлыкын ончалын да ўлнö улшо ик храм леведышым вошт койшым ыштен. Тушто мо ышталтмым старец ынде чыла ужын кертын. Храм тич калык, клиросышто – кугу хор. Облаченийым чийыше священник алтарьыште служитла. Амвоныш диакон лектеш, но мом лудмыжо йөршын ок шокто! Клиросышто регент хорым вуйлата – мурымо йўк ок шокто!

– Мо тиде тыгай? – öрын шоналтен старец да кумалаш толшо калык ўмбака тўткын ончалын. Тушто кө гына лийын огыл? Самырык ден шонгыжо, пöрбен ден ўдырамашыже, поян ден нужнаже – чыланат огыштым ыресленым, кумалыныт, шке самынышт ала-мом ойленыт, но уло черке шып лийын, нимогай йўкат шоктен огыл!

– Ўлыкрак волена, да тый шке умылет, молан

тыге лиеш, – каласен Суксо. Шонгыен ден Суксым храмыште нигöат ужын огыл, а нуно мо ышталтмым чыла ужыныт. Теве ончылно шогышо ўдырамаш деке Суксо лишемын да тудым шулдыржо дене эркын тўкалтен. Шонгыен ынде ты енын шўмжö мо дене теммым ужын да шонымыжым колын кертын.

– Почто начальник вате адак у шляпам чиен толын! Марийжат йўшыпий гына, йочаже-влакынат шотышт уке, а шкеже эре моторын чияш толаша! – сырен шонкален ўдырамаш.

Воктенак поян купеч иконостасыш тўткын ончен шоген. Суксо тудымат шулдыржо дене тўкалтен.

– Эх, адак шулдын ужален колтышым вет! Вашкаш ок кўл ыле. Ынде тыгай сатум кушто муам? Мыняр парышым йомдарышым? – чонжым туржын тудыжо.

Тораштат огыл самырык рвезе шоген. Тудо кумалаш ярсен огыл, эре ўдыр-шамыч велыш ончен. Суксын тўкалтымекеыже, шонгыен тудын тыге шонкалымыжым колын:

– Ах, Дуняшаже могай сылне! Чурий денат мотор, койышыжат сай, пашаланат тале! Туларташ мяш гын, марлан лекташ келша ала уке?

Суксо эше ятыр енын шонымыжым палаш полшен. Кумалаш толшо шуко енгын ушыштыжо тыгодым молитва огыл, а илыш нерген тўрлö пуста шонкалымаш лийын. Нуно кап ораташт дене Юмын пöртыштö шогеныт, а ушышт вес шонымаш дене авалтын.

– Ынде умылышыч, молан кумалме йўк ок шокто? – йодын Суксо.

Лач тыгодым нуно чон йöсын сөрвалымым колын шуктеныт. Черкыш пурымо омса деч тораштак огыл, лукышто, изи йоча сукалтен кумалын. Суксо тудым шулдыржо дене тўкалтен, да нуно йоча чонын кугу йöратымаш да неле ойго дене теммыжым ужыныт. Черле аваж верч тудо уло чонжо дене шортын кумалын:

– Поро да чаманыше Господь, полшо мыланем! Черле авамым чамане, паремде тудым! Мый Тыйым чот сөрвален йодам, авамым паремде!

– Теве тыгай святой молитва-шамыч мемнан деке миен шуыт! – каласен Суксо.

МАРТ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	ВГ
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

11 - Дни особого поминовения усопших
 - сплошные седмицы
 - постные дни

Разрешение на пищу без растительного масла
 Разрешение на пищу с растительным маслом
 Разрешение на рыбу
 Разрешение на вино
 Разрешение на пиво
 Полное воздержание от пищи

28.02 – 5.02 – Ўярня арня.

2 – Москон да уло Российын патриархше священномученик Ермогенын, чудым ыштышын, кечыже.

5 – Подвигышт дене волгалтше чыла преподобный ача-шамычым шарныме кече.

6 – Икте-весым протститлыме

рушарня. Кугу пўтылан кумыланме кече (заговенье).

8 – Москосо поро пиалан Матронушка аванан мощыжым мумо кече.

9 – Христос ончыч толшо святой Иоанн пророкын вуйжым икымше да кокымшо гана мумо кече.

12 – Кугун орланыше Феодор Тиронын кечыже.

13 – Православийын сенгымашыже.

15 – Юмын Аван «Державный» иконыжын кечыже.

17 – Иорданысе преподобный Герасимын да Москосо благоверный князь Даниилын кечышт.

18 – Смоленскысе благоверный князь Феодорын да тудын Давид ден Константин

эргыж-влакын кечышт. Юмын Аван «Воспитание» иконыжын кечыже.

19 – Колышо-влакым уштымаш.

20 – Юмын Аван «Споручница грешных» иконыжын кечыже.

22 – Севастий ерыште орланыше 40 святойын кечыже.

25 – Святитель Григорий Двоеслов ден преподобный Симеон Новый Богословын кечышт.

26 – Колышо-влакым уштымаш.

27 – Ыреслан кумалме рушарня.

Юмын Аван Феодоровский иконыжын кечыже.

30 – Юмын енге преподобный Алексийын кечыже.

Ик скалолаз пеш писын кумдан палыме лийнеже улмаш, сандене эн кўкшў курыкыш шкетын кўзаш тарванен. Адакшым тудо иканаште, каныде кўкшытым налнеже улмаш. Пычкемышталташ тўналмекат чарнен огыл, лўп пычкемышыштат кўзен. Курык вуйыш миен шуашыже изиш гына кодмек, йолжо яклештын, пўрѐен мучыштен да моткоч писын камвозаш тўналын. Камвочмыж годым гына колымаш дек могай лишке улмыжым умылен. Но тебе тудым пуйто ала-мо шупшылын, кандыраже ала-кушан пижын да пўрѐен кершалалтын. Ындыжым айдемым колымаш деч лач кандыра гына ойырен. Йырваш чот пычкемыш, нимо огеш кой. Лўдымыж дене пўрѐен кычкырал колтен:

– Юмо, полшо мылам, утаре!

Вучыдымын кава гыч йўк шергылтын:

– Мый тыйым утарен кертат манын, чынак ўшанет?

– Ўшанем, Тый чыла кертат!

– Тугеже кечыме кандыратым пўч!

Но вашмут шоктен огыл. Айдеме уло кертмыж дене кандыражым пўтырал кучен. Илен лекташ тыршен.

Эрлашын скалолазым кылмен колышым муыныт. Тудо кок кидшыге кандырам пенгыдын

КАНДЫРАТЫМ ПЎЧ

кучен, а капше кыдалеш кылтыме кандыраште кечен... мланде марте кок метрым волен шуын огыл.

А ме кандырам пўчкын кертына мо?

Юмын пелештыме мутшылан нигунам ида кокытелане, «Юмо мыйым кудалтен, монден» манын ида ойло. Эре шарныза, Тудо тендам пурла кидда гыч куча (Исаия 41:13).

Юмо оила: «Ит лўд, Мый тылат полшем».

Лидия АЛПАЕВА келыштарен

"ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК" МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ

Учредитель: "Руш Православный Черкын Йошкар-Олаше да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)" религиозный организаций.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12.

Журнал лекме жап - 1.03.2022 ий.

0+ - знак информационной продукции согласно ФЗ от 29.12.2010 г. №436-ФЗ.

Журналым редакцийште погымо да верстатлыме, «Куранты» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 429029, Татарстан, Казань, Сибирский тракт урем, 34, 14 корпус, 42-шо пўлем.

Редакцийын да издательын адресышт: 424000, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224-ше пўлем.

Тел.: (88362) 45-39-54.

E-mail: marlagazet@mail.ru

Тўн редактор: Н.В. Чузаев (протоиерей).

Редакционный совет: И.А. Сапаев, Д.В. Смирнов, А.Н. Таныгина, А.П. Чемякова, А.В. Эманова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.В. Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт тўрлў лийын кертят. Серыш-влак мўнгеш огыт колталт.

РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА КЫШКЫЛТАШ ОГЫЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!

КУАНЕН ЧИЯЛТЕНА

ЙОРАТЫМАШ ИЛА!

Каен Христос калык коклашке,
Шонен вашлийын рашемдаш:
Шуктат мо Юмын кўштымашым?
Ужаш: ила йоратымаш?

Чиен вургемым моткоч тоштым,
Кидешыже тоям кучен,
Олашке Тудо пурыш тоштын,
Урем дене эрта ончен.

Йырваш мокочак гүжлен илиш,
Мыняр витрин, машин – öрат...
«А уло мо коклаштышт полыш?» –
Палаш онгай Христосланат.

Омсам тўкалтыш лишыл пörтыш.
Пеш күкш капка, нигö ок поч,
Озаже пийжым мучыштарыш –
Кугу умшан, осал моткоч.

Христос пийлан нöлтале кидшым,
Вик янлык возо йол пелен,
Йолташлан пуйто йынгысалтыш,
Нулале кидшым, куанен.

Тўкалтыш кокымшо капкашке,
Тыгакак весыш, шып туштат.
Ыш поч Тудлан нигö омсажым,
Кеч пуш шарла – кочкаш шолтат.

Лишеме ег-влак деке Тудо,
Ала-мом тушто ўчашат,
Христос кочкаш изишак йодо.
Тушечынат поктен колтат.

Иисуслан нигöат ок полшо,
Йоратымаш йөршеш пытен...
Ярнен, шужен. Игече шокшо.
Чарналтыш каналташ шонен.

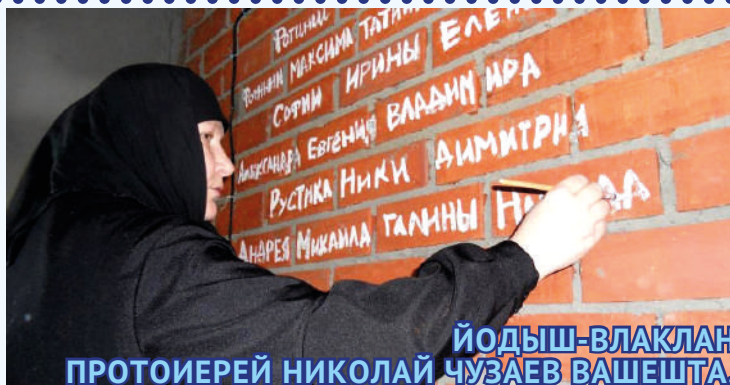
Шекланыш икшывым воктенак:
Ньога ошмаште пеш модеш,
Луктеш шке семын муро семым...
Йоча Христосым трук ужеш.

Лишеме Корныен дек тудо,
Печеньым луктын шуялта:
– Тый ойгырет? – Иисус деч йодо,
Ўмбач пуракым почкалта.

Христос йочалан шыргыжале
Да тупшо гыч шыман вўчка.
– Яндар чонан лий, – йўкын мане. –
Йоратымаш эше ила!

Лидия АЛПАЕВА
Юлсер кундем

ЙОДЫШ-ВАШМУТ

ЙОДЫШ-ВЛАКЛАН ПРОТОИЕРЕЙ НИКОЛАЙ ЧУЗАЕВ ВАШЕШТА.

Мый ала-кушто колынам, пуйто ег икшывым
Машнаш налат гын, Юмо чыла сулыкетым
кудалта? Тидын нерген Библийште возымо,
манит. Чын мо?

Мария.

Мария, ег икшывым ашнаш налын ончен
куштымым подвигом ыштыме дене төр шындаш
лиеш, Господь тиде поро пашам ужде ок код. Но
сулык кудалталтме нерген Библийште нигуштат
ойлалтын огыл. Языкым черкыште гына уло чоным
почын касарыман.